

Reactie Valente op internetconsultatie Besluit verbetering beschikbaarheid jeugdzorg

5 september 2024

Met deze reactie brengt branchevereniging Valente de feitelijke uitsluiting van jeugdhulp aan kinderen in de maatschappelijke opvang en vrouwenopvang onder de aandacht. De positie van deze kwetsbare groep moet verstevigd worden door onderdeel uit te gaan maken van de grootscheepse veranderingen die de Hervorming Jeugdzorg en het Toekomstscenario Jeugd- en gezinsbescherming in gang zetten, waaronder deze wetswijziging. Door dit te doen wordt ook gehoor gegeven aan de oproep van de Raad voor de Volksgezondheid en Samenleving in haar rapport 'Kinderen uit de knel' (2023) om het belang van kinderen centraal te stellen in hulp aan ouders en gezinnen.

De hulp aan kinderen die met een ouder in een Wmo voorziening verblijven is specialistisch. Deze kinderen groeien op in een complexe context en in een ontwrichte gezinssituatie. Dit vergroot de kans op intergenerationele overdracht van de (gezins-)problematiek. Problemen van ouders zijn ook een probleem voor kinderen, zoals ook de RVS (2023) benadrukt. Hetzelfde geldt voor de hulp: De hulp van ouders en kinderen gaan hand in hand met elkaar. De hulp moet systeemgericht en integraal worden aangepakt.

We vragen u met een integrale blik en over de grenzen van de Jeugdwet gefinancierde hulpvormen heen te kijken, zoals ook de ingezette lijn is van de Hervorming Jeugdzorg en het Toekomstscenario Jeugd- en gezinsbescherming. NB. Waar wij in deze reactie spreken over hulp vanuit de maatschappelijke opvang of vrouwenopvang dan bedoelen we daar zowel hulp met verblijf als (ambulante) begeleiding aan huis (ter preventie van opname) mee.

Hulpbehoeften van kinderen in de maatschappelijke opvang en vrouwenopvang

In de vrouwenopvang en maatschappelijke opvang verblijven jaarlijks zo'n vier- tot vijfduizend minderjarige kinderen met hun ouder(s). Deze kinderen hebben te maken gehad met traumatische ervaringen, zoals huiselijk geweld, mishandeling van henzelf of hun ouder, vlucht uit huis, verwaarlozing, dakloosheid en veelvuldig wisselen van onderdak, onderbroken schoolloopbaan, extreme armoede, gebrek aan voeding, kleding, mogelijkheid om te sporten en gebrekkige of geen toegang tot gezondheidszorg, tandheelkundige zorg, jeugdzorg en jeugd-ggz.

Naar schatting kampt 75% - 85% van deze kinderen met ernstige, meervoudige problemen zoals trauma, hechtingsproblematiek, parentificatie, emotieregulatie-problematiek, ontwikkelingsproblemen of problemen in de ouder-kind relatie. De ouder(s) kampen met meervoudige problemen zoals trauma, ggz-problematiek, verstandelijke beperking, beperkte sociale maatschappelijke zelfredzaamheid, verslaving, structurele armoede, chronische stress, sociale uitsluiting en beperkte opvoedvaardigheden. Bij een deel van de gezinnen zijn de problemen dermate ernstig dat er sprake is van (risico op) uithuisplaatsing van de kinderen.

Naast de directe gevolgen van geweld in het gezin voor kinderen en volwassenen, is er ook het risico van intergenerationele overdracht. Het als kind meemaken van geweld in de thuissituatie vergroot het risico om later als volwassene, hetzij als pleger, hetzij als slachtoffer, opnieuw in een gewelddadige thuissituatie te belanden (Ehrensaft, 2003; Swan & Snow, 2006; Groen, 2003; Markowitz, 2001; Stith et al., 2000). Jongens die getuige zijn van geweld van vader naar moeder hebben vooral kans op het plegen van geweld tegen hun partner en kinderen, terwijl vrouwen een

groter risico lopen op slachtofferschap van partnergeweld door geweld van moeder naar kind in hun jeugd. Als vrouwen in hun jeugd getuige zijn van geweld door de moeder naar vader, vergroot dit de kans op partnergeweld door de vrouw als volwassene. (Heyman & Smith Slep, 2002; Lünemann & Pels, 2013). Het voorbeeld van ouders kan dus een belangrijke rol spelen bij de intergenerationele overdracht van geweld. Of geweld in de jeugd wordt voortgezet in de volwassenheid is van meer factoren afhankelijk dan alleen geweld in het gezin van herkomst.

Kinderen in de maatschappelijke opvang en vrouwenopvang bevinden zich in een ontwrichte opgroeisituatie. We benadrukken in onze reactie op het rapport Kinderen uit de knel (RVS, 2023) dat bij de gezinnen die in aanraking komen met hulp van de vrouwenopvang en maatschappelijke opvang de meest complexe (veiligheids-)situaties spelen. Daarnaast zijn slachtoffers en plegers het meest ontvankelijk voor hulp gedurende de eerste opvang- of begeleidingsperiode. Timing doet er toe.

Opvang in de eigen regio? Vaak niet!

Voor een deel van de kinderen geldt dat het opvanghuis waar zij met hun ouder(s) tijdelijk verblijven, niet gelegen is in hun gemeente van herkomst. De kinderen hebben in de opvang gemeente geen historie. In een aantal gevallen keren ze ook niet terug naar de gemeente van herkomst.

Vrouwenopvang organisaties vangen omwille van veiligheid gezinnen vanuit andere regio's op. Alle vrouwenopvang organisaties vormen op deze manier samen een landelijk dekkend netwerk van veilige opvang. Gemeenten organiseren deze hulp met gesloten beurzen vanuit het principe van solidariteit. In de Wmo geldt geen woonplaatsbeginsel voor de ouders, er is sprake van landelijke toegang. Een inschatting is dat ca. 25% van de opgevangen personen afkomstig is uit een andere regio.

Dit geldt ook voor de maatschappelijke opvang. In een aantal gevallen is de gemeente van herkomst buiten de regio. Ook kan het lastig zijn om de gemeenten van herkomst vast te stellen vanwege de vele verhuisbewegingen die het gezin al heeft gemaakt als gevolg van dakloosheid.

Voor het organiseren van de hulp aan kinderen die afkomstig zijn uit een andere gemeente dan de opvanggemeente, is het Woonplaatsbeginsel Jeugd leidend. Dit leidt tot grote knelpunten in de uitvoering, die vergelijkbaar zijn met de knelpunten die voorliggend zijn aan de wetwijziging van deze internetconsultatie. Hierover meer onder vraag 3.

We benadrukken nogmaals dat kinderen in de maatschappelijke opvang en vrouwenopvang goede en snelle inzet van specialistische (jeugd)hulp nodig hebben, zodat problemen nu en in de toekomst door intergenerationele overdracht worden verholpen. De jeugdhulp aan deze kinderen dient met verschillende (Wmo en Zvw) disciplines integraal, gezinsgericht en in onderlinge samenhang verleend te worden. In de infographic 'Hoe kan financiering helpen om huiselijk geweld te stoppen' schetsen we hoe effectieve financiering eruit ziet.

Wetwijziging: Regiovisie

U constateert dat het opstellen van regiovisies voor gespecialiseerde jeugdzorg in het meer vrijblijvende kader onvoldoende succesvol is gebleken. We zijn positief over het verplicht opstellen van een regiovisie. We denken dat het opstellen van een regiovisie het wederzijdse inzicht, het bereiken van het gemeenschappelijke belang en de samenwerking bevordert. We zijn blij dat de verbinding tussen regionale inkoop van jeugdhulp en maatschappelijke voorzieningen specifiek wordt genoemd, waarbij we ervanuit gaan dat met maatschappelijke voorzieningen ook opvangvoorzieningen vanuit de Wmo worden bedoeld. Juist ook omdat voor maatschappelijke en

vrouwenopvangvoorzieningen regionaal beleid en regionale uitvoering geldt. Voorwaardelijk voor het opstellen van de regiovisie is wel dat de knelpunten vanuit de praktijk van gemeenten en uitvoerende organisaties gehoord en beantwoord worden, naast de door u genoemde perspectief van jeugdigen en ouders.

U merkt op dat de verplichte onderdelen in de regiovisies onderdeel zijn van, en samenhangen met het grotere geheel van maatregelen en afspraken in het kader van de Hervormingsagenda Jeugd, waaronder domein overstijgend werken. Twee van de verplichte onderdelen waar de regiovisie in ieder geval op moet ingaan hebben raakvlakken met het leveren van jeugdhulp in de context van de maatschappelijke opvang en vrouwenopvang. Het betreft

(c) verbinding tussen regionaal gecontracteerde jeugdzorg en de op landelijk en lokaal niveau gecontracteerde jeugdhulp en

(d) verbinding tussen de regionaal gecontracteerde jeugdzorg en (...) maatschappelijke ondersteuning.

In meerdere mate heeft de vrouwenopvang (en ook in mindere mate de maatschappelijke opvang) te maken met de combinatie bovenregionale inkoop van jeugdhulp in verbinding met lokale maatschappelijke ondersteuning (de opvanglocatie). Het betreft de groep kinderen waar het Woonplaatsbeginsel Jeugd op van toepassing is. Hoewel we inzien dat het om een kleine groep kinderen gaat, betreuren we het dat deze combinatie niet is opgenomen in de verplichte onderdelen. Je zou deze combinatie 'een onzichtbare groep' kunnen noemen, met grote gevolgen voor individuele kinderen omdat de toegang tot jeugdhulp uitgesloten of bemoeilijkt is (meer hierover bij vraag 3). Wij vragen u als verplicht onderdeel in de regiovisie op te nemen: de verbinding tussen bovenregionale inkoop van jeugdhulp en regionaal georganiseerde maatschappelijke en vrouwenopvang (Wet maatschappelijke ondersteuning).

We ondersteunen de verplichting om de verbinding tussen jeugdhulp en aanpalende beleidsterreinen vast te leggen in de regiovisie. U noemt dat op deze wijze de regiovisie de basis vormt om domein overstijgende afspraken te maken om een duurzame aanpak mogelijk te maken. Daar kunnen we ons sterk in vinden. We pleiten al langer voor integrale, systeemgerichte aanpak voor gezinnen in een opvanglocatie in het kader van de Wmo. Het organiseren van integrale, systeemgerichte hulp vraagt integrale financiering, zoals ook in een brief van Valente (2022) aan de Tweede Kamer staat beschreven. Het valt ons op dat financieringswijzen niet genoemd worden in de context van de regiovisies. De visie van de huidige grote veranderingen (Hervormingsagenda Jeugdzorg en Toekomstscenario Jeugd- en gezinsbescherming) vragen om meervoudige en op elkaar afgestemde financieringswijzen waarin investeringen bij de ene financieringsbron renderen bij de andere financieringsbron. Wij adviseren u om gemeenten te motiveren bij het opstellen van de regiovisies ook te kijken naar randvoorwaardelijke en bevorderende aspecten voor de uitvoerbaarheid, en concreet de financieringswijzen daarin mee te nemen die duurzame aanpak bevorderen.

Daarnaast pleiten we ervoor dat gemeenten en Rijksoverheid onderzoek gaan doen naar de opbrengsten van integrale gezinsfinanciering, bij voorkeur in de context van de maatschappelijke opvang en vrouwenopvang. Eerder onderzoek toont maatschappelijk en financieel rendement aan waarbij over de grenzen van de financieringsbronnen heen wordt gekeken.

Geraadpleegde bronnen

Ehrensaft, M. K., Cohen, P., Brown, J., Smailes, E., Chen, H., & Johnson, J. G. (2003). *Intergenerational transmission of partner violence: A 20-year prospective study*. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 71(4), 741-753. doi: 10.1037/0022-006X.71.4.741.

RVW (2023). *Rapport Kinderen uit de knel*.

<https://www.raadrvs.nl/documenten/publicaties/2023/12/06/kinderen-uit-de-knel>

Valente (2022). *Brief aan de Tweede Kamer begroting jeugdzorg 2023*.

<https://www.valente.nl/kennisbank/brief-valente-aan-de-tweede-kamer-m-b-t-jeugdzorg-begrotingsbespreking-21-november-2022/>

Valente (2023). *Infographic Wat hebben clients nodig bij huiselijk geweld*.

<https://www.valente.nl/vrouwenopvang/infographic-wat-heeft-de-client-nodig/>

Valente (2023). *Infographic Hoe kan financiering helpen om huiselijk geweld duurzaam te stoppen*.

<https://www.valente.nl/kennisbank/infographic-hoe-kan-financiering-helpen-om-huiselijk-geweld-duurzaam-te-stoppen/>

Valente (2024). *Memo input voor beleidsreactie VWS op rapport 'Kinderen uit de knel'*.

<https://www.valente.nl/nieuws/memo-valente-aan-vws-meer-aandacht-voor-kinderen-in-het-nieuwe-rapport-kinderen-uit-de-knel/>

Memo

Onderwerp: Knelpunten woonplaatsbeginsel jeugd voor kinderen in VO en MO en knelpunten toegang tot zorg voor kinderen en gezinnen in VO en MO

Datum: 26 februari 2024

Context:

In de vrouwenopvang en maatschappelijke opvang verblijven jaarlijks zo'n vier- tot vijfduizend minderjarige kinderen met hun ouder(s). Deze kinderen hebben te maken gehad met traumatische ervaringen, zoals huiselijk geweld, mishandeling van henzelf of hun ouder, vlucht uit huis, verwaarlozing, dakloosheid en veelvuldig wisselen van onderdak, onderbroken schoolloopbaan, extreme armoede, gebrek aan voeding, kleding, mogelijkheid om te sporten en gebrekkige of geen toegang tot gezondheidszorg, tandheelkundige zorg, jeugdzorg en jeugd-ggz.

Naar schatting kampt 75% - 85% van deze kinderen met ernstige problemen zoals trauma, hechtingsproblematiek, emotieregulatie-problematiek of problemen in de ouder-kind relatie. Deze kinderen hebben goede en snelle inzet van specialistische (jeugd)hulp nodig zodat problemen nu en in de toekomst door intergenerationele overdracht worden verholpen. Voor een deel van de kinderen geldt dat het opvanghuis waar zij met hun ouder tijdelijk verblijven, niet gelegen is in hun gemeente van herkomst. In een aantal gevallen keren ze ook niet terug naar de gemeente van herkomst.

Met name het woonplaatsbeginsel jeugd en de uitvoering daarvan leidt ertoe dat kinderen geen hulp krijgen tijdens hun verblijf in de opvang.

Doel memo:

Dit memo bevat een beschrijving van de problemen, alsmede een aanzet voor oplossingen. Met dit memo willen we in gesprek met de VNG, Jeugdzorg Nederland en het ministerie van VWS. Ons doel is om in gezamenlijkheid oplossingen te vinden en afspraken te maken die ertoe leiden dat kinderen wel tijdige en passende hulp wordt geboden tijdens het verblijf in de vrouwenopvang of maatschappelijke opvang. Hieronder volgen de vier grootste knelpunten en de mogelijke oplossingen.

1. Gezinnen krijgen geen hulp of te laat hulp als direct gevolg van het woonplaatsbeginsel jeugd

Het woonplaatsbeginsel in de Jeugdwet regelt dat de gemeente van herkomst verantwoordelijk is voor de financiering van zorg aan kinderen als die zorg in een andere gemeente wordt geleverd. Het woonplaatsbeginsel is een hulpmiddel om te bepalen welke gemeente verantwoordelijk is voor de jeugdhulp aan een jeugdige. In de definitie van 2022 ligt de verantwoordelijkheid bij de gemeente waar de jeugdige zijn woonadres heeft volgens de Basisregistratie Personen (de BRP). Deze definitie is van toepassing voor jeugdhulp zonder verblijf. Bij jeugdhulp met verblijf is de woonplaats: de gemeente waar de jeugdige onmiddellijk voorafgaande aan zijn verblijf zijn woonadres had in de zin van de Wet basisregistratie personen. De gemeente waar de jeugdige vandaan komt, blijft dus verantwoordelijk voor de jeugdige en voor de kosten van de jeugdhulp voor deze jeugdige¹.

In praktijk levert het woonplaatsbeginsel grote vertraging en regeldruk op bij verblijf van gezinnen in een opvanghuis, waardoor er geen hulp of zorg wordt geboden. De situatie van kinderen verslechtert daardoor zichtbaar. Voor sommige kinderen ontstaat het risico dat zij vanuit de opvangsituatie alsnog uit huis geplaatst worden. Dit is zorgelijk en onaanvaardbaar. Een andere aanpak voor de toegang tot jeugdhulp, dan via het woonplaatsbeginsel jeugd, is nodig voor deze kinderen en hun ouders.

Toegang onvindbaar

De praktijk laat zien (zie hiervoor de bijlage met casuïstiek) dat medewerkers van opvangorganisaties onvoorstelbaar veel tijd kwijt zijn om de juiste gemeente te vinden en een indicatie aan te vragen. Het vinden van het juiste loket, ambtenaar of toegangspoort levert grote problemen op.

¹ Zie: <https://vng.nl/sites/default/files/2022-10/Stroomschema%20Woonplaatsbeginsel%20Jeugd.pdf>

Memo

Zorg voor kinderen uit andere gemeente niet mogelijk

Afhankelijk van de wijze waarop de gemeente van herkomst de hulp contracteert, organiseert en vergoedt, is wel of niet hulp tijdens het verblijf in de opvang elders mogelijk. Een voorbeeld hiervan is dat aanbieders van specialistische jeugdhulpverlening veelal hulp vanuit wijkteams bieden. Zij werken wijkgericht en kunnen (gezien de financiering van deze zorg) geen hulp bieden aan gezinnen afkomstig uit andere woonplaatsen.

Vertraging of uitblijven hulp leidt tot verergering problemen

De praktijk laat zien dat als deze kinderen al hulp ontvangen, deze vaak met veel vertraging is gestart. Er zijn herkomstgemeenten die eerst een plan van aanpak willen hebben vanuit de opvang, alvorens een aanvraag in behandeling wordt genomen. Hier is veel extra tijd mee gemoeid. De tijdigheid en de timing van de hulp wordt hiermee gemist; verblijftijd in de opvang is vaak een cruciaal moment voor ontvankelijkheid van mensen voor hulp. Ook verergeren problemen waardoor andere of zwaardere hulp nodig is. Organisaties lopen soms de route via een melding bij Veilig Thuis om de juiste hulp af te dwingen. Gevallen zijn bekend waarin uithuisplaatsing van het kind vanuit de opvangsituatie aan de orde is geweest.

De opvang is tijdelijk. Dit betekent dat gezinnen ook weer verhuizen. Bij een overstap naar een andere gemeente begint het weer van voor af aan.

Oplossing?

Een denkbare oplossing is dat centrumgemeenten de jeugdhulp organiseren en vergoeden voor kinderen in de maatschappelijke en vrouwenopvang. Voor een deel van de kinderen geldt dat zij afkomstig zijn uit de centrumgemeente, daar dient de centrumgemeente nu al te voorzien in jeugdhulp. Voor de andere kinderen die een andere herkomstgemeente hebben, zou de centrumgemeente door het Rijk gecompenseerd dienen te worden en zou de centrumgemeente voor deze kinderen eveneens de jeugdhulp dienen te contracteren.

2. Opvangorganisaties lopen financiële risico's door het woonplaatsbeginsel jeugd.

Een deel van de vrouwen- en maatschappelijke opvang biedt (jeugd)hulp in huis door eigen medewerkers of samenwerkingsafspraken met regionale jeugdhulpverleningsorganisaties. Deze organisaties ontvangen in veel gevallen waar het woonplaatsbeginsel jeugd van kracht is, geen inkomsten voor de geleverde zorg.

Redenen waarom de financiën niet binnenkomen zijn (zie ook onder 1. hierboven):

- Gemeenten van herkomst zijn niet of slechts deels bereid om de kosten te betalen;
- Gemeente van herkomst kan niet worden vastgesteld;
- Indicaties zijn moeilijk te verkrijgen.

Een voorbeeld: Opvang organisatie Wender (vrouwen- en maatschappelijke opvang) in Groningen heeft over 2022 € 75.694 aan tegoed openstaan van 10 gemeenten in Nederland. De bedragen per gemeenten variëren van €600 tot €20.500. Het totaal is vanaf de invoering van het woonplaatsbeginsel tot op heden opgelopen tot €114.599.

Oplossing?

Gemeenten die nadelig geraakt worden door de aanwezigheid van bepaalde groepen jeugdigen met verblijf in hun gemeente, worden eenmalig financieel gecompenseerd middels een specifieke uitkering (SPUK)². De SPUK compenseert gemeenten voor de jaren 2022 en 2023, aan te vragen in 2024. Daarna wordt de SPUK geëvalueerd en op basis daarvan wordt een besluit genomen of er voor de jaren 2024 en later nog compensatie noodzakelijk is en op welke wijze. Of bij deze compensatiemaatregel ook de kinderen in de maatschappelijke en vrouwenopvang zijn meegeteld, is bij Valente niet bekend. Valente vindt dat deze SPUK ook van toepassing moet zijn op jeugdigen die met hun ouder in een opvanghuis (MO of VO) verblijven en dat de centrumgemeenten de opvangorganisaties dienen te compenseren voor de geleverde jeugdhulp.

² Zie: <https://zoek.officiëlebevestigingen.nl/ah-ek-20232024-7.html#>

Memo

3. Toegang: gezinnen staan langdurig op een wachtlijst van specialistische jeugdhulp

De noodzaak om deze zeer kwetsbare gezinnen in de opvang te helpen is hoog. De trauma's zijn vaak bevorderende factoren voor onveilige interactie tussen ouder en kind en tussen partners. Daarom benadrukken experts dat traumabehandeling zo snel mogelijk moet starten nadat de eerste fase van veiligheid (zoals in de opvang) is bereikt. Ook is de motivatie van gezinnen voor het ontvangen van hulp juist in de beginfase van opvang het hoogst. Het gaat om het aanbieden van bijvoorbeeld hulp op het gebied van trauma en hechting, zoals EMDR, speltherapie, begeleiding van ouders bij gehechtheidsontwikkeling en dagbehandeling voor jonge kinderen als aanvulling op de crèche. Op dit moment zijn de wachtlijsten voor gespecialiseerde jeugdhulp zo lang dat dit aanbod in de meerderheid van de locaties voor gezinsopvang (ondanks de lange, door de woningnood gestegen, verblijfsduur) niet geleverd kan worden.

Oplossing?

De centrumgemeenten kunnen de jeugdhulp contracteren om een vast aanbod ter beschikking te stellen in de vrouwenopvang en maatschappelijke opvang. Amsterdam laat zien (zie onder 5.) dat dit zorgt voor tijdige en passende jeugdhulp tijdens het verblijf in de opvang.

4. Toegang: Specialistische jeugdhulp gaat onvoldoende hand in hand met volwassen GGZ.

Hulp aan volwassenen in de opvang is veelal gelijktijdig aan de jeugdhulp noodzakelijk. Stabiele sterke ouders zijn essentieel voor gezond opgroeien. We willen voorkomen dat 'draaideurgezinnen' in zorg en opvang ontstaan. De ggz zorg gericht op traumabehandeling voor ouders in de opvang is moeilijk te organiseren. Het eigen risico voor ggz zorg is een probleem, naast het bestaan van de wachtlijsten.

Oplossing?

Stel naast specialistische jeugdhulp ook volwassen GGZ beschikbaar voor de ouders en hun kinderen in de opvang. Laat gemeenten en zorgverzekeraars hierover afspraken maken in het kader van hun samenwerkingsagenda inzake preventie en mogelijk ook het Integraal Zorgakkoord.

5. Een goed voorbeeld uit de praktijk

HVO-Querido, Blijf Groep en Altra Jeugdzorg werken in Amsterdam samen aan het bieden van integrale hulp aan kwetsbare gezinnen. Altra biedt (hoog) specialistische jeugdhulp aan kinderen en gezinnen die in de vrouwen- en maatschappelijke opvang verblijven. Altra ontvangt een standaard fte financiering op basis van het aantal cliënten in de opvang. Dat betekent een 'hoeveelheid geld' waar Altra een aantal medewerkers voor heeft aangesteld die binnen de opvang aan het werk zijn. Deze inzet verloopt dus niet via indicaties. De vrouwen- of maatschappelijke opvang en Altra bepalen in overleg waar de hulp van Altra noodzakelijk is. Deze opzet garandeert snelle inzet van jeugdhulp en geen bureaucratische rompslomp vanwege het woonplaatsbeginsel.

Memo

Bijlage 1 Casuïstiek

Kinderen in de vrouwenopvang:

Casus 1

Mevrouw en dochter (5 jaar) zijn op 25-01-2022 bij Moviera gekomen. Uit de screening bleek dat dochter traumaklachten ervaarde. Het advies was om dochter aan te melden voor traumabehandeling, waarbij er ook aandacht besteed moest worden aan de ouder-kind relatie. Er werd contact gezocht met de specialistische jeugdzorgaanbieder, om te vragen wat zij voor moeder en dochter konden betekenen (april 2022). Voor alle partijen was het toen nog onduidelijk welke rol het woonplaatsbeginsel speelde. De situatie verslechterde bij Moviera; er was veel spanning tussen moeder en dochter, wat resulteerde in ruzies en strijd. Dochter liet een terugval in ontwikkeling zien, ze sprak amper meer en liet opstandig, boos gedrag zien. Omdat de nood hoog was en de situatie verslechterde, heeft Moviera weer contact gezocht met het buurtteam Leidsche Rijn en de specialistische jeugdzorgaanbieder en een gesprek ingepland (September 2022). Uit dit gesprek kwam naar voren dat mevrouw op korte termijn de training 'pittige jaren' bij het buurtteam kon gaan volgen. Vanuit de specialistische jeugdzorgaanbieder werd het bericht gegeven dat zij aan het uitzoeken waren of zij hulp voor het gezin in konden gaan zetten. Mevrouw kon op gesprek komen bij het buurtteam Leidsche Rijn voor meer informatie hierover.

Uit dit gesprek werd duidelijk dat de training van het buurtteam niet haalbaar was voor mevrouw, gezien deze in avonden werd gegeven. Mevrouw kon geen oppas regelen voor haar dochter in de avond. Vanuit het buurtteam werd aangegeven dat zij hele laagdrempelige hulp aan konden bieden, maar dat ze deze hulp ook via de POH kon krijgen. Het buurtteam Leidsche Rijn zag ook dat er aanvullende zorg voor dochter nodig was en wilde een indicatie gaan schrijven. Na wat uitzoekwerk, werd duidelijk dat niet buurtteam Leidsche Rijn, maar buurtteam van gemeente van herkomst verantwoordelijk was voor de indicatie (woonplaatsbeginsel). Dit was in dit traject een buurtteam in Rotterdam. De gedragswetenschapper van Moviera heeft toen contact gezocht met buurtteam Rotterdam en het verhaal uitgelegd (November 2022). Zij kreeg als reactie dat het buurtteam Rotterdam dit eerst zelf uit wilde zoeken. De gedragswetenschapper kreeg te horen dat het lastig was om een indicatie te schrijven, gezien mevrouw in Utrecht verbleef. Hierdoor zou buurtteam Rotterdam moeilijk met mevrouw in gesprek kunnen gaan. Ook was de sociale kaart in Utrecht voor hen onbekend. Na 3 weken werd de gedragswetenschapper weer teruggebeld. Er moest een aanmeldformulier ingevuld worden door mevrouw. Dit heeft mevrouw meteen gedaan en opgestuurd. Na weer 3 weken kreeg de gedragswetenschapper reactie; De buurtteam medewerker had contact opgenomen met de specialistische jeugdzorgaanbieder, waarbij ze te horen had gekregen dat er geen hulp door de specialistische jeugdzorgaanbieder³ gestart kon worden.

Reactie van de specialistische jeugdzorgaanbieder, datum: 17-01-2023

³ De specialistische jeugdzorgaanbieder heeft in deze en andere casussen veel inzet gepleegd om zaken scherp te krijgen. Deze aanbieder zoekt contact met de gemeenten van herkomst, denkt mee via casuïstiek en legt verbinding met andere partners. Daar gaat veel tijd inzitten. Het woonplaatsbeginsel is voor alle betrokken partijen veelal een bottle neck.

Memo

'Ik heb de mails gelezen en de kwestie intern besproken. Helaas kunnen wij hier niets betekenen, daar het woonplaatsbeginsel van deze cliënt buiten Utrecht ligt. Wij zijn daarmee niet verantwoordelijk voor het bieden van hulp aan deze cliënt. Op het moment dat wij hier de hulp zouden gaan bieden, zou het onze verantwoordelijkheid zijn om de gemaakte kosten vergoed te krijgen vanuit een andere gemeente (in dit geval Rotterdam). Daar komt veel bij kijken (wij kunnen bv. geen tijdschrijven en alleen handmatig een vooraf ingeschat vast bedrag factureren) en dit doen we normaal gesproken niet (m.u.v. de cliënten waaraan we al hulp boden, maar die gezien het woonplaatsbeginsel nu onder een andere gemeente vallen). Daar het woonplaatsbeginsel voor deze cliënt Rotterdam is en blijft, zal de gemeente Rotterdam hier met een passende oplossing moeten komen. De hulp zal dan ook geboden moeten worden vanuit één van de door de gemeente Rotterdam gecontracteerde onderaannemers of er zal, bij wijze van uitzondering, door de gemeente Rotterdam een partij gecontracteerd moeten worden die de benodigde hulp kan bieden (via een maatwerkcontract desnoods in onderaannemerschap via één van de gecontracteerde onderaannemers die daarmee tevens hoofdaannemer zal worden).'

De week erop werd de gedragswetenschapper weer gebeld door buurtteam Rotterdam. Ze kreeg het bericht dat er een doorverwijzing naar Timon opgesteld kon worden, gezien er een contract was met deze organisatie. Er werd aanmelding gedaan en een behandelplan opgesteld. De wachttijd bij Timon zou 4 maanden zijn. De situatie verslechterde vervolgens weer. Mevrouw had een eigen woning gekregen, waardoor zicht op het systeem verdween. Uiteindelijk is de hulp pas opgestart 25 mei 2023. Dochter is blijven zitten op school en haar klachten zijn toegenomen.

Casus 2

Situatie van een gezin van moeder met 1 dochter van 2 jaar, afkomstig uit de gemeente Haarlem. Dochter is op zeer jonge leeftijd diverse malen betrokken geweest bij huiselijk geweld tussen moeder en biologische vader en later ook moeder en nieuwe partner. Raad van de Kinderbescherming is betrokken, moeder staat, als zij bij Moviera in de opvang is gekomen, open voor hulpverlening voor zichzelf en haar dochter. Hulp in de vorm van gezinsbegeleiding is opgestart bij het Kabouterhuis in Haarlem/Amsterdam, daarnaast stonden moeder en dochter op een wachtlijst voor gezinsopvang in Hoofddorp en is individuele (trauma-)therapie voor moeder en traumabehandeling voor dochter geadviseerd. Ondertussen had moeder nog contact met ex-partner, is de situatie geëscaleerd en zijn moeder en dochter bij ons in de opvang in Utrecht terechtgekomen. Wij constateren dat traumabehandeling voor zowel moeder als dochter inderdaad gewenst is en intensieve gezins-/opvoedbegeleiding. De specialistische jeugdzorgaanbieder in Utrecht kan traumabehandeling bieden voor heel jonge kinderen, het Buurtteam zou kunnen indiceren voor intensieve gezinsbegeleiding, dit is echter niet mogelijk omdat moeder en dochter niet uit Utrecht komen (woonplaatsbeginsel). Gezien de meerdere, eerdere moeizame ervaringen om de financiering rond te krijgen bij de gemeente van herkomst (in dit geval Haarlem), zakt de moed in de schoenen om hier opnieuw veel tijd en moeite in te. Dit betekent dat traumabehandeling voor dit meisje op de lange baan komt en pas kan worden opgestart wanneer moeder en dochter weer bij ons uitstromen. Intensieve gezinsbegeleiding kan ook niet worden opgestart via die route. De gezinsbegeleiders van Moviera kunnen wel wat betekenen in dit gezin, maar dat staat niet in verhouding tot de intensiteit die er eigenlijk

Memo

nodig is. Voor de traumabehandeling is er nog een optie via het WKZ, via de zorgverzekering, echter is er bij hun sprake van een lange wachtlijst.

Casus 3

Moeder en dochter (7 jaar) kwamen in april 2022 bij Moviera wonen. Er werd een screening bij dochter afgenomen, dochter had last van traumaklachten (boos, opstandig gedrag, woedeaanvallen, nachtmerries). Er wordt vanuit Moviera een aanmelding gedaan bij het buurtteam. In september geeft moeder aan dat zij 'vol' zit en graag ondersteuning zou krijgen in het omgaan met de strijd die zij met dochter heeft. Er wordt in november een overlegmoment met buurtteam Leidsche Rijn en de specialistische jeugdzorgaanbieder gepland. Uit dit gesprek komt naar voren dat er aanvullende hulp ingezet moet worden voor het gezin. De jeugdzorgaanbieder is gaan uitzoeken of zij hulp in kunnen zetten. In februari komt moeder in crisis naar de hulpverleners. Ze zegt dat het niet meer gaat, het is teveel voor haar en ze zou graag rust krijgen. De optie tot deeltijdpleegzorg wordt besproken. Het Buurtteam wordt gevraagd mee te denken, er wordt een MDO ingepland met de specialistische jeugdzorgaanbieder erbij. Tijdens dit overleg geeft deze jeugdzorgaanbieder aan dat zij niks kunnen betekenen i.v.m. woonplaatsbeginsel.

Voor moeder voelt dit als 'weer terug bij af' zijn. Dochter valt uit op het regulier onderwijs, er wordt door het samenwerkingsverband en lb'er gezocht naar een school voor kinderen met gedragsproblemen. Dit wordt de 'Jonge ontdekker'. Er is een indicatie vanuit het buurtteam nodig voor plaatsing op deze school. Vanuit het buurtteam Leidsche Rijn komt het bericht dat zij deze indicatie niet kunnen schrijven. De gemeente van herkomst is verantwoordelijk het indiceren, in dit geval buurtteam Groningen. Er wordt contact gezocht met het Buurtteam Groningen voor het schrijven van de indicatie. In februari is het eerste overlegmoment over dit onderwerp. Uiteindelijk kan dochter pas in mei weer naar school gaan. Het proces duurde lang, o.a. gezien de indicatie vanuit Groningen moest komen en zij niet bekend waren met de opties tot speciale scholen in Utrecht. De hulp komt niet van de grond. Omdat de hulp vanuit de specialistische jeugdzorgaanbieder niet rondkwam en het buurtteam Groningen aangaf weinig/geen contacten te hebben met praktijken in Utrecht, heeft de gedragswetenschapper contact gezocht met het psychotraumacentrum. Zij gaven aan dat zij werken met een verwijzing via de huisarts, niet via het buurtteam. Het woonplaatsbeginsel speelt op deze manier geen rol. Gezin is inmiddels verhuisd naar een eigen woning en in spoor030 gebied beland. Gezin krijgt nog begeleiding vanuit Moviera, maar moeder heeft wel haar eigen woning gekregen. Het psychotraumacentrum laat weten een wachtrij van ongeveer een half jaar te hebben, waarbij de kans op een aanmeldstop groot is i.v.m. tekort aan personeel. De situatie verslechtert nog meer nu het gezin een eigen woning heeft, dochter valt ook uit op de Jonge Ontdekker. Dochter verblijft weer helemaal thuis. De spanning loopt op en er is veel strijd tussen moeder en dochter. Omdat thuisblijvers voorrang krijgen op de wachtrij bij spoor030, konden zij het traject meteen oppakken. Ze hebben geen overdracht van de specialistische jeugdzorgaanbieder gekregen en zeggen vanaf het 'begin te beginnen'. Zij lopen er echter tegenaan dat de situatie zo onrustig is, dat ze niet weten waar te beginnen. Eind juli komt spoor030 met het advies om eerst procesdiagnostiek te gaan doen voordat zij traumabehandeling kunnen starten. Uiteindelijk is deze hulp pas juli 2023 gestart. Dochter gaat nog steeds niet naar school en traumabehandeling is nog niet opgestart. Er wordt gesproken over een mogelijke uithuisplaatsing door de betrokken partijen. Dit had mogelijk

Memo

voorkomen kunnen worden, als de hulp eerder was opgestart. Moeder is haar vertrouwen in de hulpverlening kwijtgeraakt, aldus moeder.

Casus 4

Situatie van een gezin van moeder met 2 dochters van 5 en 7 jaar en een pasgeboren zoon. Zij zijn afkomstig uit de gemeente Rotterdam en daarom is Rotterdam verantwoordelijk voor de beschikking/ financiering volgens het woonplaatsbeginsel. Er is sprake geweest van huiselijk geweld, waarbij eergeerelateerde problematiek op de voorgrond lag. Dit is dan ook de reden geweest voor plaatsing buiten de eigen regio. Beide dochters laten uit de screening veel traumaklachten zien, er is een beschadigd basisvertrouwen en een beperkte emotieregulatie. Tevens lijkt er bij de oudste dochter ook sprake lijkt van parentificatie. Beide dochters hadden hulp nodig ten aanzien van het meegemaakte geweld en de aanwezige traumaklachten. De meisjes hebben daarom meegedaan aan 'Piep zei de Muis' vanuit de preventie Jellinek (geen woonplaatsbeginsel nodig), wat een zeer positief effect heeft gehad op hun ontwikkeling. Echter is er voor de oudste dochter Psychomotorische therapie (PMT) nodig via de gespecialiseerde jeugdhulp. Na overleg met de leidinggevende van wijkteam Rotterdam afgesproken de oudste dochter aan te melden bij hen. Helaas bleef het contact na de aanmelding meerdere weken uit. Nu hebben zij aangegeven dat gezien het geen zorg met verblijf betreft, de gemeente van inschrijving verantwoordelijk is. Dit is niet de hantering volgens het WPB. Het stagneert dus ontzettend. Als 'Piep zei de Muis' er niet was geweest, was de ontwikkeling van deze dochters verder gestagneerd. Op dit moment kan er al een poos voor de oudste dochter geen vervolghulp ingezet worden, vanwege het woonplaatsbeginsel en de moeizame samenwerking met de gemeente van herkomst (wijkteam Rotterdam). Hierdoor zien we dat de oudste dochter niet de hulp ontvangt die ze nodig heeft en stagneert opnieuw haar ontwikkeling. Indien de oudste dochter snel na Piep zei muis met PMT had kunnen starten, had de positieve ontwikkeling vanuit de training voortgezet kunnen worden.

Kinderen in de maatschappelijke opvang

De Tussenvoorziening biedt opvang voor dakloze gezinnen in IJsselstein. In deze opvang wonen 21 gezinnen, die veelal uit Utrecht stad komen. De Tussenvoorziening heeft geen gedragsdeskundige die kinderen screent. Gezinsbegeleiders signaleren afwijkend en zorgelijk gedrag van kinderen en ouders en willen doorverwijzen naar gespecialiseerde jeugdhulp. In IJsselstein is het Sociaal Team het eerste doorverwijsloket. Nu er sinds 2022 veel meer gezinnen in de BOKA worden opgevangen, zegt het Sociaal Team IJsselstein vaker nee tegen hulpvragen van ouders en kinderen in de BOKA.

Casus 1. Gezin bestaat uit 2 ouders met 3 kinderen.

Een gezin verblijft in de kortdurende opvang BOKA in IJsselstein, afkomstig uit Utrecht. Het gezin heeft met z'n allen op een kamertje gewoond bij netwerk toen zij dakloos werden, voordat zij uiteindelijk in de maatschappelijk opvang (MO) terecht kwamen. De 9-jarige dochter heeft last van emotie-regulatieproblematiek, uit dit in veel boosheid en onzekerheid. Zij is door de specialistische jeugdzorgaanbieder van de wachtlijst gehaald omdat ze niet meer in Utrecht woont. Ondertussen woont het gezin al een jaar bij de BOKA, wachtend op een vervolgplek in Utrecht. Het kind krijgt geen hulp.

Memo

Casus 2. Alleenstaande moeder met 2 kinderen (dochter van 4 jaar, zoon van 2 jaar).

Moeder is met kinderen 1,5 jaar geleden uit Iran gekomen om in Nederland samen te gaan leven met een man. De man in Nederland bleek dakloos te zijn. Het gezin heeft van bank naar bank geleefd en is uit elkaar gegaan. De dochter laat zeer problematisch gedrag zien (vermoeden van autisme) dat moeder zwaar overbelast. Diagnostiek/behandeling/dagopvang is voor dochter nu niet te realiseren, door het woonplaatsbeginsel. Het lukt moeder niet om goed aan te sluiten bij de behoeften van dochter, moeder is uitgeput. Het gevolg is dat zij onveilige keuzes maakt door hulp te zoeken bij ex-partner. Hier ontstaat weer onveiligheid door grote ruzies, waar de kinderen getuige van zijn. Diagnostiek en behandeling voor dochter en ondersteuning van moeder bij het opvoeden van een kind dat complex gedrag laat zien kan niet uitgesteld worden totdat het gezin weer naar Utrecht terugkeert. Er is nu actie nodig om dit systeem te laten herstellen.